

US 42: Úvod do uměnovědných studiíVzt'ah umelca a publika

Ludia na počiatku našej civilizácie umenie nepoznali, pretože ho nepotrebovali. Avšak neskôr pocítili potrebu vnímať krásno a tak začali pretvárať všedné predmety na predmety, ktoré u nich vyvolávali pocit krásna. Niektorí sa toho zhostili úspešne. Umelcom sa ale nemohol stať každý. Človeka do sociálneho statusu „umelca“ pasovala spoločnosť, pretože dokázal svojimi dielami uspokojiť túžbu po kráse určitej časti ľudí.

Každý človek, čiže aj umelec, je originálom. Tak isto je to aj s umeleckými dielami. *„Každé umelecké dielo je neopakovateľné, jedinečné, ale zároveň podriadené mnohým všeobecným i špecifickým zákonom sociálneho života a spoločenského vedomia.“*¹ Umelec totiž v diele nevyjadruje len sám seba ako jednotlivca, ale aj danú spoločnosť, v ktorej žije a tvorí. *„Umenie má taký vzťah k životu, aký má víno k vinici.“*² Tak ako víno vzniká z jednotlivých bobúľ hrozna, tak aj umelec čerpá pre svoje diela stavebný materiál z bežného života.

Umelecké dielo tvorí umelec podľa svojho publika, tvorí to, čo publikum potrebuje. *„Umenie je odrazom života. Nie je však zrkadlom, pasívne zaznamenávajúcim jednotlivé javy, ktoré existujú aj bez neho. Umelec pretvára skutočnosť a vytvára nové hodnoty (umelecké diela), ktoré dovtedy neexistovali a ktorých cieľom je zmeniť samotný život a povzniesť ho.“*³ Umelec mení život svojimi dielami a zároveň takto vytvára svoje obecnstvo. Snaží sa prevychovávať a viesť spoločnosť, a to tak, že sa vo svojom tvorivom prosece pokúša nájsť medzi mnohými riešeniami práve také, ktoré najlepšie spĺňa jeho zámer a je zrozumiteľný pre širokú verejnosť. Svojimi dielami autor komunikuje so spoločnosťou nonverbálne, pomocou umeleckých obrazov, dáva čosi zo seba svojim čitateľom, poslucháčom alebo divákovi, tí však musia byť pripravení a schopní vnímať to odovzdávané umelcom. Publikum svoje hodnotenie diela vyjadruje potleskom, písomnou alebo ústnou formou kritiky, avšak bez toho, aby umelec dokázal svoje dané dielo na základe hodnotenia zmeniť.

Takáto komunikácia je základom pre vznik vzťahu medzi umelcom a publikom. Autor sa pokúša so svojim obecnstvom komunikovať neustále, ale publikum nie vždy odpovedá

¹ Goranov, K.: *Umenie a spoločenský život*. Bratislava: Nakladateľstvo Pravda, 1981, s. 93

² Rappoport, S.Ch.: *Umenie a emócie*. Bratislava: Nakladateľstvo Pravda, 1979, s. 8

³ Goranov, K.: *Umenie a spoločenský život*. Bratislava: Nakladateľstvo Pravda, 1981, s. 157.

a preto je občas tento atypický rozhovor jednostranný. Jedným z hlavných ovplyvniateľov tohto vzťahu sú emócie, ktoré dielo vyvoláva a aj samotný umelecký zážitok, ktorého opis či sprostredkovaná informácia o ňom nemôže nikomu stačiť pre vytvorenie si vzťahu k umelcovi.

Vzťah umelca a publika v rôznych formách umenia

V rôznych druhoch umenia využíva komunikácia umelca a publika iné zmysly. V maliarstve a literatúre je to zrak, v sochárstve zrak a hmat, v divadle a filme človek využíva zrak a sluch a v hudbe je to sluch. Dielo pôsobí na človeka v priestore (napr. socha a maľba) a v čase (napr. film a hudba).

Pri sochárstve a maliarstve je využitý najmä zrak, a tak hodnotenie vychádza z toho, aký materiál či farbu umelec použil a čo daným dielom zobrazil. Tu komunikuje priamo umelec s publikom.

V literatúre komunikuje umelec s publikom prostredníctvom umeleckých obrazov ako je metafora, opisy prostredia, psychologizácia postáv či vonkajšia úprava textu, ale aj jeho vnútornou výstavbou (úvod, zápleтка, zauzlenie, vyvrcholenie, rozuzlenie a záver).

Literatúra, sochárstvo a maliarstvo majú spoločné aj to, že publikum ich má možnosť prečítať a vidieť kedykoľvek. Nie je problém zísť do knižnice alebo galérie. Spolu s filmom majú nemennú formu. Keď je už niečo napísané na papieri, namaľované na plátne, vytesané do kameňa či zaznamenané na páske, tak to tam už ostane.

Film patrí v dnešnej spoločnosti medzi najobľúbenejšie žánre. Hodnotí sa tu najmä jeho námet, spracovanie, ale hlavným činiteľom je výkon herca. Čiže autor potrebuje na komunikáciu sprostredkovateľa. Autor a aj herci však nedostávajú spätnú väzbu hneď popri tom ako hrajú, ale až po zverejnení filmu. Tým pádom tu neexistuje vzťah umelec a publikum v reálnom čase, ale až neskôr.

V divadle autor hry potrebuje na komunikáciu tiež sprostredkovateľa, ktorý zobrazí jeho námet, herca. Tí však na rozdiel od filmových hercov dostávajú odozvu hneď. Vzniká tu vzťah umelca a publika v reálnom čase. Je tu aj priestor na improvizáciu, kde herec vie podľa reakcie publika prispôbiť svoj výstup a zároveň sa stáva aj spoluautorom a každé predstavenie je iné.

Keďže notové písmo nie je dokonalé, je takmer nemožné zahrať prvotný obraz, ktorý vznikol vo vedomí skladateľa. Noty sú považované len za nejaký návod, predlohu. Každý hudobník dané noty zahrá inak a preto sa rovnaká skladba zahraná niekým iným líši. Na koncertoch vzniká priama komunikácia, a tak aj priamy vzťah umelca a publika.

Človek si však ním vybrané divadelné predstavenie alebo hudobné dielo nemôže vychutnať stále. Divadlá a domy umenia totiž hrajú každú sezónu niečo iné.

Na každého človeka pôsobí umelecké dielo inak a preto by sme si mali sami vytvárať postoj a vzťah k umelcovi a nenechať sa ovplyvniť názormi iných ľudí.

Použitá literatúra :

Rappoport, S. Ch. *Umenie a emócie*. Bratislava: Nakladateľstvo Pravda, 1979.

Goranov, K. *Umenie a spoločenský život*. Bratislava: Nakladateľstvo Pravda, 1981.

Poledňák, Ivan. *Stručný slovník hudební psychologie*. Praha: Supraphon, 1984

Cigánek, Jan. *Úvod do sociologie umění*. Praha: Obelisk, 1972